

Nr 73.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till undersökning av rödklöverns befruktningsförhållanden; given Stockholms slott den 23 januari 1942.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

A. Pehrsson-Bramstorp.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 23 januari 1942.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp, anför efter gemensam beredning med cheferna för finans- och folkhushållningsdepartementen:

Med skrivelse den 13 december 1941 har lantbruksstyrelsen överlämnat en framställning från *Sveriges fröodlareförbund* och *Sveriges biodlares riksförbund*, vari hemställts om ett statsanslag till förstnämnda förbund för undersökningar rörande rödklöverns befruktningsförhållanden och möjligheterna att genom utvidgad bihållning gynnsamt påverka rödklöverns frösättning samt för viss upplysningsverksamhet bland fröodlare rörande denna fråga.

Förbunden ha inledningsvis anfört följande.

Sveriges behov av rödklöverfrö, vilket under normala år helt kan tillgodoses genom egen fröodling, uppgår till omkring 5 miljoner kilogram årligen. Med nu gällande fröpris representerar denna kvantitet ett belopp av omkring

Bihang till riksdagens protokoll 1942. 1 saml. Nr 73.

25 miljoner kronor. Värdet av detta frö som produktionsfaktor är emellertid avsevärt mycket större men kan svårigen exakt uppskattas på grund av rödklöverns primära betydelse för hela vår vallodling. Då odling av rödklöverfrö bedrives synnerligen allmänt och då detta produktionsmedel dessutom med få undantag användes av samtliga brukningsdelar i riket, kommer skördeutfallet vid rödklöverfröodlingen att ha synnerligen betydelsefulla verkningar med hänsyn till vår självförsörjning.

Rödklöverfröodlingen lämnar emellertid tyvärr ett från år till år och från trakt till trakt i hög grad växlande resultat. Särskilt i Norrland har rödklöverns fröodling befunnits osäker och medfört betydande svårigheter. Dessutom synes man rätt allmänt vara av den uppfattningen, att resultatet av denna fröodling undan för undan gått tillbaka och nu är sämre än för 40 å 50 år sedan. Orsaken till detta förhållande antages vara minskad förekomst av de vid rödklöverns befruktning medverkande humlorna, vilket skulle utgöra en följd av att de öppna dikena i allt större utsträckning lagts igen, införandet av kortvarigare vallar ävensom uppodling av impediment m. m. Åtgärder, som på enstaka håll försöksvis gjorts att öka humlebeståndet, synas icke haft varaktiga verkningar. Då det emellertid enligt nyare undersökningar visat sig, att även bin ha förmåga att medverka vid rödklöverns pollination, synes det mycket antagligt, att en ökad förekomst av bin i fröodlingarna genom utvidgad biskötsel skulle medföra en bättre befruktning och fröskörd hos rödklövern.

Enligt vad i framställningen vidare uppgives ha förbunden på uppmaning av statens livsmedelskommission gjort vissa frågor av avsevärd betydelse för såväl fröodlingen som biskötseln till föremål för gemensam behandling. En särskild samarbetsdelegation har sålunda utarbetat förslag till åtgärder för samtidigt befrämjande av rödklöverfröodlingen och biskötseln. Detta förslag har upptagits av förbunden, vilka lämnat följande sammanfattning av erfarenheterna från redan verkställda undersökningar rörande befruktningförhållandena hos rödklövern.

Under senare år i Sverige, Danmark, Norge och Finland utförda undersökningar ha givit vid handen, att rödklövern för sin befruktning icke uteslutande är hänvisad till humlornas medverkan utan även bin kunna härvid göra tjänst. Det har i själva verket visat sig, att rödklöverns pollinering inom områden, där bin relativt allmänt förekomma, till 50 procent och mer ombesörjes av bin. I de fall då rödklöverns dåliga frösättning orsakas av bristande pollinering bör därför genom utvidgad biskötsel i trakten och särskilt då genom uppställning av bisamhällen invid själva fröodlingarna möjlighet finnas att avsevärt förbättra frösättningen.

De inom Sverige utförda undersökningarna rörande rödklöverns befruktningförhållanden ha, vad angår södra och mellersta Sverige, utförts genom statens växtskyddsanstalt. Vid observationer på ett flertal vitt skilda platser har frekvensen av humlor i rödklöverfröodlingarna med undantag för Blekinge överallt visat sig vara för låg. Beträffande bina och deras medverkan vid pollineringen har konstaterats, att dessa uppträda som legitima blombesökare hos rödklövern samt att de t. o. m. utföra ett värdefullare arbete än humlorna. Försök, som i några fall utförts med utplacering av bisamhällen av lämplig typ i närheten av rödklöverfröodlingarna, ha medfört ökat fröutbyte och samtidigt förbättrad honungsskörd.

I Norrland, där undersökningar rörande rödklöverns befruktningförhållanden utförts vid Sveriges utsädesförenings västernorrlandsfilial, synes bristen på pollinerande insekter i rödklöverfröodlingarna vara vida större än i södra och mellersta Sverige. Under kontrollåren 1940—41 har antalet humlor å fröfälten varit så ringa, att de endast räckt till att pollinera en mindre del av förekommande blomhuvuden. I vissa trakter (Jämtland) förekommo endast enstaka humlor under den för pollinering lämpliga tiden. Mot slutet av blomningstiden blevo humlorna något talrikare, men på grund av den sena pollinationen blev utbildningen och grobarheten hos fröet otillfredsställande. Bina ha även här visat sig kunna pollinera rödklövern, men de ha varit ännu sällsyntare än humlorna.

Samtidigt som de vid rödklöverns pollination verksamma insekterna studerats beträffande art och arbetssätt ha vissa undersökningar utförts rörande kronpipslängden, nektarhöjden etc. hos olika rödklövertyper och de därav betingade möjligheterna för befruktning genom bin. Därvid har man funnit mycket intressanta skillnader mellan olika stammar i detta avseende. Även inom det norrländska rödklövermaterialet ha typer med relativt kort kronpip och sålunda ägnade för bipollination påträffats. Det torde därför finnas möjlighet att genom ett systematiskt växtförädlingsarbete erhålla rödklöverstammar med kort kronpip, vilka på grund härav bli särskilt ägnade för pollination genom bin.

Ehuru hittills utförda undersökningar icke på långt när äro fullständiga och uttömmande, lämna de dock en bestämd antydning om, att den ojämna och särskilt i Norrland alltför låga fröskörden hos rödklövern till väsentlig del beror på bristande förekomst av pollinerande insekter. Detta är ett med hänsyn till rödklöverns stora betydelse för vår foderproduktion mycket beklagligt förhållande, vilket motiverar särskilda åtgärder.

I fråga om olika möjligheter att förbättra resultatet vid rödklöverfröodlingen framhålla förbunden till en början:

För att åstadkomma ett bättre resultat vid rödklöverfröodlingen och säkerställa fröbehovet även under dåliga fröår samt inom mindre gynnsamma fröodlingsområden, särskilt Norrland, äro olika möjligheter tänkbara. En framkomlig väg synes i förstörne kunna vara att lokalisera fröodlingen till härför särskilt gynnsamma trakter av landet. Detta låter sig emellertid av flera skäl icke göra. Genom fröodling utanför respektive stammars odlingsområde torde icke kunna hindras, att stammarnas speciella anpassningsegenskaper efter hand gå förlorade. Särskilt när det gäller Norrland, är detta en omständighet, som måste beaktas och som gör det i hög grad önskvärt, att en mycket omfattande fröodling uppehålls därstädes. Tillgången på i Norrland odlad frö av verkliga norrlandsstammar är nu helt otillräcklig. Endast delvis skulle denna brist kunna fyllas genom att använda stamfrö från Norrland till fröodling under en eller ett par generationer i mellersta Sverige. En sådan anordning innebär dock icke en slutgiltig lösning av frågan, som endast kan åstadkommas genom en mot behovet fullt svarande fröodling inom områdets egna gränser. I stället för frö söderifrån av i regel otillfredsställande hårdighet borde frö av hårdiga norrlandsstammar vara förhärskande, vilket med vallodlingens stora omfattning i Norrland skulle bli av största betydelse för jordbruket därstädes.

Av redan gjorda iakttagelser att döma synes osäkerheten vid rödklöverfröodlingen till avsevärd del vara en följd av att antalet pollinerande insekter

i fröodlingarna är helt otillräckligt och särskilt torde detta gälla Norrland. Då ett försök att åstadkomma en varaktig massökning av humlor icke kan anses ha stora utsikter till framgång, återstår som andra möjlighet att laga så, att bin i tillräcklig omfattning komma till rödklöverfröodlingarna. Detta förutsätter en betydande utvidgning av biskötseln, vilket även ur andra synpunkter, ej minst under nuvarande kristid, är i hög grad önskvärt.

Ett av Stockholms läns biodlareförbund tidigare framfört förslag om »vandring» med bin från mellersta Sverige till Norrland kommer enligt vad som meddelats att i viss utsträckning realiseras under sommaren 1942. Syftemålet härmed är i första hand att med nu tillgängliga bisamhällen utnyttja klöverdraget i Norrland. Genom denna metod, varemot dock vissa betänkligheter framförts, bland annat med hänsyn till faran för ökad spridning av bisjukdomar, skulle en omedelbar ökning av honungsskörden vara tänkbar, vilket givetvis vore av stor betydelse under nuvarande förhållanden. Uppslaget har emellertid intresse även ur fröodlingssynpunkt och kommer därför att närmare studeras.

Då hittills utförda undersökningar rörande rödklöverns befruktningförhållanden och möjligheterna att gynnsamt påverka frösättningen hos rödklövern icke kunna anses lämna tillräckligt säker grund för vidtagande av praktiska åtgärder i större skala med nämnda syftemål, torde det vara i hög grad önskvärt att i första hand fortsatta och utvidgade försök på detta område komma till stånd.

Förbunden återgiva härefter följande av omförmälda samarbetsdelegation utarbetade plan för undersökningar rörande rödklöverns befruktningförhållanden och möjligheterna att genom särskilda åtgärder gynnsamt påverka rödklöverns frösättning:

1. Undersökningar över frekvensen av humlor och bin samt härav förekommande arter respektive raser och dessa insekters arbetssätt i rödklöverfröodlingar på olika platser i landet.

2. Undersökningar över kronpipslängd, nektarvolym, sockerhalt m. m. hos olika stammar av rödklöver.

3. Jämförande undersökningar av olika biraser (nordiska respektive italienska bin) beträffande arbetssätt, tunglängd, pollinationseffekt, samlarförmåga samt vinterhärdighet.

Arbetena under punkterna 1—3 böra, där så kan ordnas, försiggå samtidigt och på samma fält. Det blir härigenom möjligt att utföra parallella undersökningar bland annat rörande tunglängden hos pollinerande insekter samt kronpipslängden hos rödklövern samt att studera de pollinerande insekternas inställning till variationer i nektarns sockerhalt.

4. Studier rörande den direkta inverkan på fröavkastningen å ena sidan och honungsskörden å andra sidan genom uppställning av bisamhällen intill rödklöverfröodlingar.

5. Undersökningar rörande rödklöverspetsvivelarnas förekomst samt bekämpningsförsök mot dessa insekter.

6. Fröodlingsförsök med rödklöverstammar, särskilt norrländska stammar samt sådana stammar, vilka undersökts beträffande kronpipslängd. Dessa försök skulle i möjligaste mån utföras i samband med och på samma platser som undersökningarna under punkterna 1—5.

I anslutning till anförda undersökningar böra meteorologiska observationer utföras i och för samtida studier rörande väderleksfaktorernas inverkan på fruktsättningen, dels direkt på rödklöverns fruktsättningsförmåga dels indirekt genom inflytandet på insekterna och deras besöksfrekvens, arbetsätt o. s. v.

Den i det föregående återgivna undersökningsplanen har avsetts såsom ett arbetsprogram för en 3-årsperiod. Det har nämligen icke befunnits möjligt att genom undersökningar under endast ett år erhålla mera allmängiltiga och säkra samt någorlunda uttömmande resultat, främst på grund av de från det ena året till det andra i hög grad växlande väderleksfaktorerna. Dessa inverkade sålunda både på själva rödklövern samt dennas fruktsättningsförmåga och på insekterna och deras aktivitet. Dålig väderlek kunde dessutom försvåra eller rent av omöjliggöra fullständiga iakttagelser, varigenom den verkligt effektiva observationstiden kunde bli starkt förkortad.

I förbundens framställning upplyses, att förbunden, då de icke ägde egna resurser för att kunna genomföra omförmälda undersökningsprogram, under hand gjort hänvändelse till statens växtskyddsanstalt och Sveriges utsädesförening, vilka institutioner utlovat sin medverkan under förutsättning att möjlighet bereddades att anställa erforderlig extra arbetskraft. Rörande sättet för undersökningarnas verkställande anföres i övrigt:

Enligt inhämtade upplysningar är en del av de i undersökningsprogrammet förekommande punkterna redan upptagna på växtskyddsanstaltens eller utsädesföreningens ordinarie arbetsplan. Detta är dock endast fallet beträffande vissa av de under punkterna 3 och 5 upptagna undersökningarna, vilka sålunda växtskyddsanstalten redan har möjlighet att delvis realisera. Vidare ha fröodlingsförsök tidigare utförts av utsädesföreningen, som för dylika försök med norrländska rödklöverstammar genom respektive hushållningssällskap erhållit särskilt understöd ur det s. k. norrlandsanslaget. Dylikt understöd påräknas även under år 1942.

Mellan de båda institutionerna skulle undersökningarna fördelas så, att uppgifter av företrädesvis zoologisk art handläggas vid växtskyddsanstalten under ledning av filosofie licentiaten G. Notini och uppgifter av övervägande botanisk art vid Sveriges utsädesförening under ledning av filosofie doktorn G. Nilsson-Leissner (för södra och mellersta Sverige) och filosofie doktorn E. Åkerberg (för Norrland).

Behovet av extra arbetskraft för undersökningarnas utförande beräknas på följande sätt.

För *fältarbeten* under tiden för rödklöverns blomning, cirka 2 månader, erfordras ett biträde för ett vart av följande 9 områden, inom vilka försök och observationsfält skulle ordnas, nämligen Norrbotten—Västerbotten, Västernorrlands län, Jämtland, Gävleborgs län, Värmland, Södermanland, Östergötland, Blekinge—östra Skåne samt skånska slättbygden.

För *bearbetningen på laboratoriet* av det vid fältarbetena insamlade materialet, som insändes till respektive växtskyddsanstalten och Sveriges utsädesförening, erfordras 3 extra biträden under 6 månader, nämligen ett vid växtskyddsanstalten, ett vid utsädesföreningens huvudanstalt i Svalöv och ett vid utsädesföreningens filial i Västernorrland.

Vid försöken med uppställning av bisamhällen intill rödklöverfröodlingar (punkt 4) förutsättes liksom beträffande övriga speciella biundersökningar (punkterna 2 och 3) samarbete genom biodlareförbundet med lämpliga bigårdar. På grund av de särskilda förhållandena och den mycket sparsamma förekomsten av bin i Norrland kommer emellertid att för därvarande försök fordras, att ett antal mindre försöksbigårdar anskaffas. Det erforderliga antalet dylika gårdar beräknas till 7, vardera med 4 à 5 samhällen, för vilkas skötsel i viss utsträckning särskild hjälp torde få anlitas.

Samtidigt med undersökningarna enligt den förut angivna planen har en omfattande upplysningsverksamhet angående binas betydelse för många kulturväxters, inklusive klöverarternas, pollinering ansetts böra bedrivas i avsikt att stimulera intresset för biodling samt att genom utvidgad biskötsel åstadkomma rikare tillgång på bin i frukt- och fröodlingar m. m. Denna upplysningsverksamhet borde enligt förslaget ledas av Sveriges biodlars riksförbund, som ställt i utsikt att bekosta föredragsturnéer, vilka skulle planläggas i samråd med Sveriges fröodlareförbund. Vid utlysning av föredrag och filmförevisningar borde vidare de lokala frö- och biodlareföreningarna samverka.

Utöver nyssnämnda propagandaarbete ha förbunden funnit det önskvärt att möjlighet bereddades för en speciell upplysningsverksamhet bland fröodlarna i samband med fröutställningar o. s. v. rörande rödklöverns befruktningförhållanden och binas betydelse härvid. Denna upplysningsverksamhet skulle direkt bygga på erfarenheter från undersökningarna och genomföras under medverkan av de däri engagerade institutionerna.

Kostnaderna för bedrivande under år 1942 av de föreslagna undersökningarna samt av den speciella upplysningsverksamheten bland fröodlare ha i förbundens framställning beräknats på följande sätt:

Engångskostnad:

Anskaffande av 7 försöksbigårdar i Norrland à 400
kronor kronor 2,800

Årskostnad:

9 biträden à 450 kronor för fältundersökningar under 2 månader	kronor 4,050	
3 laboratoriebiträden à 1,260 kronor under 3 månader	» 3,780	
Skötsel av 7 försöksbigårdar à 250 kronor ..	» 1,750	
Upplysningsverksamhet i samband med fröutställningar m. m.	» 500	10,080

Summa kronor 12,880.

Omförmälda belopp, 12,880 kronor, har föreslagits skola av Kungl. Maj:t tilldelas Sveriges fröodlareförbund att av detta i huvudsaklig överensstämmelse med den ifrågasatta undersökningsplanen fördelas mellan statens

växtskyddsanstalt och Sveriges utsädesförening. Under vartdera av åren 1943 och 1944 skulle för ifrågavarande undersökningar erfordras ett statsbidrag av 10,080 kronor.

Lantbruksstyrelsen har i anledning av förbundens framställning yttrat:

Vid bedömande av biskötselns betydelse har tidigare i allmänhet allenast honungsproduktionen beaktats, ehuru det redan tidigt blev klarlagt, att bina såsom befruktningens förmedlare voro nödvändiga för fruktsättningen inom fruktodlingen. Man kom snart även till insikt om binas i stort sett motsvarande roll inom klöverfröodlingen. Enligt lantbruksstyrelsens mening torde därför biskötselns långt övervägande ekonomiska betydelse hänföra sig till jordbrukets och fruktodlingens områden. Lantbruksstyrelsen, som i ärendet haft överläggningar med representanter för förbunden, finner därför de föreslagna åtgärderna vara synnerligen betydelsefulla.

Mot den framlagda planen för undersökningarna och deras genomförande har lantbruksstyrelsen intet att erinra. Det må i detta sammanhang framhållas, att även om de ifrågasatta undersökningarna närmast avse binas betydelse för klöverfröodlingen, torde dock undersökningarna i vissa delar kunna få betydelse även för fruktodlingen.

I fråga om kostnaden för den planerade verksamheten, som lantbruksstyrelsen i likhet med förbunden anser bör omfatta minst tre år, förefinnes ej anledning till erinran. Årskostnaden, som beräknats till 10,080 kronor, torde icke kunna reduceras, därest den framlagda undersökningsplanen skall kunna genomföras, och ej heller synes den beräknade engångskostnaden å 2,800 kronor för anskaffande av 7 försöksbigårdar i Norrland kunna upptagas till lägre belopp.

Den totala kostnaden för ifrågavarande undersökningar under en treårsperiod torde sålunda böra beräknas till $(3 \times 10,080 + 2,800 =)$ 33,040 kronor.

Då det är av synnerlig vikt, att förevarande verksamhet kan igångsättas redan våren 1942, om för ändamålet erforderliga medel ställas till Sveriges fröodlareförbunds förfogande, synes såväl förenämnda engångsbelopp å 2,800 kronor som ett till 10,000 kronor avrundat årskostnadsbelopp, tillhoppa 12,800 kronor, böra uppföras å tilläggsstat för innevarande budgetår. De för verksamhetens fortsatta bedrivande därutöver erforderliga medlen torde böra beräknas till 10,000 kronor under ett vart av de två närmast följande budgetåren.

I remissutlåtande den 13 januari 1942 har *statens livsmedelskommission* anfört bland annat följande:

Med hänsyn till rödklöverns stora betydelse för vallodlingen och därigenom för vår animalieproduktion är det av största vikt, att bästa möjliga utsäde därav står till jordbrukarnas förfogande av för olika områden lämpliga stammar. På grund av den stora mångformigheten hos flertalet stammar, kan vid fröproduktion utanför deras egentliga odlingsområde lätt så avsevärda förskjutningar i deras sammansättning äga rum, att odlingsvärdet starkt påverkas därav. Följaktligen är det av stor vikt, att fröproduktion av rödklöver kan äga rum i hela landet.

Det förslag till arbetsplan för en undersökning rörande rödklöverns befruktningsförhållanden och möjligheterna att genom utvidgad bihållning gynnsamt påverka klöverns frösättning, som framlagts av Sveriges fröod-

lareförbund och Sveriges biodlares riksförbund, finner kommissionen, som låtit sakkunnig granska förslaget, väl genomtänkt och det begärda anslaget väl motiverat. Undersökningen är avsedd att fortgå under 3 år och kan därför först efter denna tid tänkas bli av större betydelse för fröproduktionen. Då man emellertid har anledning antaga, att genom den föreslagna förflyttningen av bisamhällen till klöverfröodlingarna viss förbättring av fröskörden redan innevarande år kan påräknas, och då den planerade upplysningsverksamheten också kan bli av värde omedelbart, anser sig livsmedelskommissionen med hänsyn till de kommissionen åvilande arbetsuppgifterna böra tillstyrka det begärda anslaget.

Departementschefen.

Såsom framgår av vad i det föregående anförts är rödklövern av synnerligen stor betydelse för vårt lands omfattande vallodlingar och därmed för den särskilt under nuvarande förhållanden viktiga animalieproduktionen. På grund härav måste det väcka farhågor att rödklöverfröodlingen under senare år lämnat en sjunkande och ofta kvalitativt försämrade avkastning. Enligt vad hittills verkställda undersökningar givit vid handen torde den låga fröskörden av rödklöver särskilt i Norrland bero på minskad förekomst av de vid rödklöverns befruktning medverkande insekterna, framförallt humlor och bin. Medan vidtagna åtgärder för en ökning av humlebeståndet givit otillfredsställande resultat, ha försök med utplacering av bisamhällen i närheten av rödklöverfröodlingar medfört såväl ökat fröutbyte som förbättrad honungsskörd. Med hänsyn till binas konstaterade värdefulla medverkan vid rödklöverns befruktning samt till önskvärdheten i nu rådande läge av en ökad honungsproduktion finner jag det angeläget, att ytterligare undersökningar utföras beträffande klöverns befruktningsförhållanden och möjligheterna att genom en utvidgad biskötsel gynnsamt påverka frösättningen. Den av Sveriges fröodlareförbund och Sveriges biodlares riksförbund föreslagna och av såväl lantbruksstyrelsen som livsmedelskommissionen förordade arbetsplanen för dylika undersökningar, avseende en 3-årsperiod, synes mig lämplig och ägnad att jämväl få viss betydelse för fruktodlingen med hänsyn till binas nödvändighet för fruktsättningen. Undersökningarna, vilkas genomförande förutsätter medverkan från statens växtskyddsanstalt och Sveriges utsädesförening, avse bland annat att genom ett systematiskt växtförädlingsarbete få fram rödklöverstammar med sådana egenskaper att de bli särskilt ägnade för pollination genom bin.

Den av förbunden framlagda undersökningsplanen har icke ansetts kunna förverkligas utan stöd från statsmakternas sida. Sålunda har statsbidrag äskats för anställandet av extra arbetskraft vid fältundersökningar och laboratoriearbeten, för anskaffandet och skötseln av sju mindre försöksbigårdar i Norrland samt för bedrivandet av viss upplysningsverksamhet bland fröodlare rörande rödklöverns befruktningsförhållanden och binas betydelse härvid. Av det äskade bidraget för 3-årsperioden, tillhoppa 33,040 kronor,

avse 2,800 kronor engångskostnader för anskaffande av förenämnda försöksbigårdar samt återstoden, eller ($3 \times 10,080 =$) 30,240 kronor, summan av årskostnaderna för extra arbetskraft, skötseln av försöksbigårdarna samt upplysningsverksamheten. Mot att statsbidrag lämnas för genomförande av ifrågavarande undersökningar har jag intet annat att erinra än att jag finner kostnaderna för avlönande av extra arbetskraft böra kunna i viss utsträckning bestridas av de medel som av riksdagen årligen ställas till förfogande för statens växtskyddsanstalt och Sveriges utsädesförening. Sålunda synas årskostnaderna för undersökningarna kunna minskas med i runt tal 2,000 kronor till 8,000 kronor. Med hänsyn till angelägenheten av att undersökningarna igångsättas redan under våren 1942 torde å tilläggsstat för innevarande budgetår böra anvisas tillhopa 10,800 kronor, därav 2,800 kronor till anskaffande av försöksbigårdar och i runt tal 8,000 kronor till täckande av löpande kostnader under undersökningsarbetets första år. Å riksstaten för budgetåret 1942/43 synes härjämte böra upptagas ett belopp av 8,000 kronor avseende löpande kostnader under andra verksamhetsåret. Nu angivna belopp, 10,800 respektive 8,000 kronor, böra äskas i form av särskilda reservationsanslag, benämnda Befrämjande av fröodlingen m. m.: Undersökning av rödklöverns befruktningsförhållanden. Närmare föreskrifter rörande användningen av anslagen torde i sinom tid få meddelas av Kungl. Maj:t.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Befrämjande av fröodlingen m. m.: Undersökning av rödklöverns befruktningsförhållanden* under nionde huvudtiteln anvisa

dels å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 ett *reservationsanslag* av kronor 10,800;

dels ock å riksstaten för budgetåret 1942/43 ett *reservationsanslag* av kronor 8,000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

P. Gullstrand.